

Consiliul Național al Persoanelor Vârstnice

O viață mai sigură pentru femeile vârstnice

Simona NEGOESCU

AUGUST, 2019

Cuprins

1. Introducere.....	2
2. Considerente teoretice generale despre violența asupra vârstnicilor	4
• 2.1. Violența asupra vârstnicilor: definiție, cauze și forme.....	6
• 2.2. Prevederi legislative în domeniul violenței la nivelul României.....	14
• 2.3. Drepturile victimelor violenței domestice	16
• 2.4. Serviciile și instituțiile la care poate apela victima agresiunilor domestice	19
• 2.6. Informații despre ordinul de protecție provizoriu.....	24
• 2.7. Statistici ale violenței	26
• 2.7.1. <i>Statistici ale Poliției Române privind faptele de violență.....</i>	<i>28</i>
3. Concluzii și propuneri.....	35
4. Bibliografie.....	39

Introducere

Violența împotriva femeilor este recunoscută drept un fenomen, prezent la nivel mondial, iar țara noastră nu este o excepție în acest sens. Prognozele demografice din România atrag atenția asupra creșterii vertiginoase a numărului și proporției vârstnicilor în ansamblul populației, având implicații importante asupra diferitelor sectoare economice și sociale. Până la urmă îmbătrânirea demografică implică la rândul său necesitatea de a oferi protecție și de a dezvolta astfel de măsuri pentru persoanele în vârstă.

Situația actuală însă se complică și prin faptul că în societate are loc înrădăcinarea percepțiilor negative cu privire la îmbătrânirea populației și bătrânețe, ceea ce face dificil nu doar includerea persoanelor în vârstă în diverse forme ale vieții sociale, dar prezintă și o amenințare din perspectiva consolidării solidarității între generații și integrării sociale. Complexitatea fenomenului de violență și abuz impune evaluarea complexă a situației femeilor vârstnice ca grup social. Astfel, constatăm că actualitatea, importanța și noutatea lucrării prezente rezidă în: lipsa studiilor empirice directe în domeniu la nivel național până în prezent și nevoia de abordare a fenomenului abuzului față de femeile vârstnice ca problemă socială complexă; necesitatea estimării prevalenței cazurilor de abuz, violență și discriminare față de femeile vârstnice în țara noastră și explicarea cauzelor acestora; nevoia de configurare a politicilor de protecție și îngrijire socială, precum și securitate personală a acestora, și ajustarea lor la provocările procesului de îmbătrânire a populației.

Violența împotriva femeilor vârstnice, care cuprinde infracțiuni cu impact disproporționat asupra acestora, precum agresiunea sexuală, violul și „violența domestică”, constituie o încălcare a drepturilor fundamentale ale femeilor în mod general, și a celor vârstnice în particular, privind demnitatea, egalitatea și accesul la justiție. Impactul său este resimțit nu numai de acele femei vârstnice care sunt ele însele victime ale violenței, ci și de familii, prieteni și societate în ansamblu. Toate acestea impun o analiză critică a modului în care societatea și statul reacționează la un asemenea abuz. De aceea în continuare vom încerca să facem un efort pentru a prezenta un fenomen care a primit atât de puțină atenție din partea autorităților europene, române sau a societății în care trăim, și anume: violența asupra femeilor vârstnice.

Este necesară oferirea unei vizibilități mai mari problematicii specifice femeilor vârstnice, care prin vârsta înaintată și apartenența la genul feminin, printre alți factori, le plasează într-o situație de vulnerabilitate mai ridicată.

Considerente teoretice generale despre violența asupra vârstnicilor

Scopul acestui capitol este definitivarea conceptului de violență asupra vârstnicilor, explicarea cauzelor și condițiilor care contribuie la săvârșirea actelor violente împotriva femeilor cu vârstă înaintată.

În contextul evoluțiilor demografice, dar nu numai, nevoia de a se aborda problema violenței asupra femeilor vârstnice devine din ce în ce mai stringentă.

Aceasta pentru că abuzarea femeilor vârstnice constituie o temă neglijată, încă minimalizată și trecută sub tăcere, deși realitatea reprezintă un cadru în care violența ia amploare considerabilă. Un risc deosebit îl prezintă mai ales femeile vârstnice dependente de îngrijire și cele care trăiesc izolat sau în centre de îngrijire și recuperare.

Într-o lume în care violența este un fenomen social, femeile vârstnice devin una din cele mai vulnerabile categorii ale populației vârstnice. Studiile sociologice privind condițiile în care se manifestă fenomenul agresivității relevă că căminul familial este cel mai violent dintre mediile sociale. În astfel de situații, de obicei, acțiunile violente sunt orientate asupra celui mai slab subiect. Din el fac parte copiii și vârstnicii, care nu pot să opună rezistență agresorului. În ansamblul populației, persoanele vârstnice reprezintă un grup vulnerabil în ceea ce privește victimizarea infracțională, atât prin prisma caracteristicilor lor biologice, cât și psiho-sociale.

- Vârsta a treia se caracterizează prin:
 - **scăderea capacității fizice** de a se apăra în fața unei potențiale agresiuni;
 - **scăderea capacității de a sesiza pericolul fizic** datorită limitării simțurilor fizice (văz, auz, etc.);
- **izolare socială** ce se traduce printr-un grad mai scăzut de informare cu privire la noile metode folosite de infractori, tipuri de infracțiuni sau moda-lățită de protecție;
- o serie de **comportamente de risc** (de exemplu, păstrarea unor sume importante de bani în numerar în locuință etc.);

- **precaritatea mijloacelor financiare** în rândul populației vârstnice sau dimpotrivă dependența persoanelor adulte rămase fără loc de muncă și care ajung să depindă de pensia primită de vârstnici;

Toate aceste caracteristici favorizează apariția unor situații de abuz împotriva persoanelor vârstnice.

În totalul populației vârstnice a României, 48,5% dintre persoanele vârstnice domiciliază în mediul urban (1.723.895), iar 51,5% (1.827.062) în mediul rural. Se remarcă totodată că mediul rural se confruntă cu un grad mai mare de îmbătrânire (cu o pondere de 20,2% vârstnici în total populație rurală) comparativ cu mediul urban, unde 16,4% din populație este reprezentat de persoane peste 65 de ani.

În ceea ce privește distribuția pe sexe a populației vârstnice a României situația se prezintă în modul următor: 59,6% sunt femeii și 40,4% sunt bărbații. Totodată, se remarcă ponderea mai mare a femeilor vârstnice în totalul populației feminine (21,2%) comparativ cu ponderea bărbaților vârstnici în total populație masculină (15%).

Tabelul nr.1: Distribuția populației vârstnice în funcție de sex și mediul de rezidență, la 1 iulie 2018

	Total			Urban			Rural		
	Total	Masculin	Feminin	Total	Masculin	Feminin	Total	Masculin	Fem
Populație total	19.523.621	9.543.228	9.980.393	10.498.059	5.007.229	5.490.830	9.025.562	4.535.999	4.489.563
Populație vârstnică (65 de ani și peste)	3.550.957	1.433.462	2.117.495	1.723.895	690.932	1.032.963	1.827.062	742.530	1.084.532
% populația vârstnică în total populație	18,2%	15,0%	21,2%	16,4%	13,8%	18,8%	20,2%	16,4%	24,2%
% populația vârstnică, pe sexe, în total populație	100	40,4%	59,6%	100	40,1%	59,9%	100	40,6%	59,4%

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică – 1 iulie 2018

Astfel, pe măsură ce populația avansează în vârstă, raportul de masculinitate (numărul populației de sex masculin raportat la numărul populației de sex feminin, exprimat procentual) se diminuează, pe fondul unei speranțe de viață mai ridicată pentru femei.

Vulnerabilitatea femeilor vârstnice din mediul rural este explicată de mediul, condițiile în care acestea locuiesc, dar și de un șir de stereotipuri, standarde acceptate de societate, de asemenea și de tradiționalismul existent privind distribuirea rolurilor în familie și în societate între femei și bărbați, în special persistent în localitățile rurale din țară. Efectele asupra societății a unui grup recunoscut vulnerabil pot fi majore în cazul când acesta constituie o pondere semnificativă în totalul populației, iar în România femeile vârstnice din mediul rural constituie aproape 24,2% din total populația țării și 59,4% din populația stabilă din mediul rural.

2.1. Violența asupra vârstnicilor: definiție, cauze și forme.

Definiția abuzului față de vârstnici a prezentat o variabilitate mare în timp și de-a lungul diferitelor culturi. La aceasta s-a adăugat faptul că felul cum percep bătrânii și profesioniștii abuzul este destul de diferit. Există încă dificultăți conceptuale și metodologice în unificarea definițiilor naționale într-una unanim acceptată și aceste dificultăți reflectă modul particular de a concepe adversitățile față de bătrâni din fiecare cultură în parte.

Definiția cea mai cuprinzătoare considerăm că este cea a Organizației Mondiale a Sănătății (OMS 2008), care înțelege prin abuzul asupra vârstnicului poate fi definit ca "un act singular sau repetat, sau lipsa unei acțiuni adecvate, care apare în orice relație în care există o așteptare de încredere, care provoacă rău sau suferință unei persoane vârstnice".

Tot Organizația Mondială a Sănătății definește violența împotriva femeilor ca "orice act de violență bazată pe deosebirea de sex din care rezultă sau este posibil să rezulte pentru femei, traumatisme sau suferințe fizice, sexuale, sau psihologice, inclusiv amenințările cu astfel de acte, constrângerea sau lipsirea arbitrară de libertate, săvârșite fie în viața publică fie în viața privată".

"National Center on Elder Abuse" (NCEA) din SUA definește abuzul ca "orice act intenționat sau neglijent al unui îngrijitor sau al oricărei alte persoane, care cauzează vătămare sau suferință la un adult vulnerabil".

Definiția abuzului asupra vârstnicului conform OMS: "un act singular sau repetat, sau lipsa unei acțiuni adecvate, care apare în orice relație în care există o așteptare de încredere, care provoacă rău sau suferință unei persoane vârstnice" (2006).

Abuzul persoanelor în vârstă nu este un fenomen nou. Cu toate acestea, conceptul de "abuz asupra persoanelor vârstnice" a intrat în atenția publicului larg și a instituțiilor guvernamentale spre sfârșitul secolului XX. Faptul că acum se ia în considerare abuzul

asupra persoanelor vârstnice este considerat ca fiind o reflectare a preocupării globale cu privire la drepturile omului, egalitatea de gen, violența domestică și îmbătrânirea populației

Așa cum putem observa și din analiza definițiilor de mai sus devine evident că organizațiile mondiale de protejare a drepturilor omului au definit violența la modul general și în particular asupra femeilor sau vârstnicilor, însă în prezent nu avem o descriere complexă dedicată în mod special violenței asupra femeilor vârstnice. Și în cercetările existente aspectul de gen lipsește, astfel termenul general folosit este “abuzul asupra vârstnicului” care este un termen neutru din punct de vedere al genului, omogenizând toți vârstnicii ca fiind aceiași. Din păcate nu există nici programe de instruire/formare specializate pentru profesorii și profesioniștii din domeniul social și medical din țările partenere UE, cu accent pe femeile în vârstă abuzate.

În România, ca și în toată UE, îmbătrânirea populației se resimte prin necesitatea de a proteja și de a dezvolta măsuri de protecție adaptate persoanelor vârstnice. Vârsta și genul feminin, printre altele, fac ca femeile mai în vârstă să fie mai vulnerabile la abuzul asupra vârstnicilor.

Neglijarea, abuzul și violența asupra femeilor vârstnice trebuie să fie un punct central al cercetării și dezvoltării serviciilor sociale. Femeile în vârstă, ca grup, prezintă dezavantaje unice și complexe. De aceea există necesitatea de a oferi o vizibilitate mai mare a prevenirii abuzului asupra femeilor în vârstă.

În fiecare an în data de 25 noiembrie este sărbătorită *Ziua internațională pentru eliminarea violenței împotriva femeilor*. Aceasta a fost înființată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite în anul 2000 (Rezoluția nr. A / RES / 54/134). Data este aleasă pentru a comemora asasinarea violentă a trei dintre surorile Mirabal, care au fost ucise în Republica Dominicană în 25 noiembrie 1960, în timpul dictaturii lui Rafael Trujillo.

Anual, la data de 15 iunie, este marcată *Ziua mondială de conștientizare a abuzului față de vârstnici*. Această zi a fost desemnată de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, prin rezoluția 66/127, din 19 decembrie 2011, și reprezintă acea zi din an când întreaga lume se manifestă în mod deschis împotriva oricărei forme de abuz sau de suferință provocată persoanelor vârstnice, potrivit ONU. Însă din păcate în țara noastră această dată nu este una cunoscută și nici nu este marcată de evenimente de mare amploare.

Comisia Europeană privind statutul femeii la a 57-a sesiune din 2013 ajungea la concluzia de a solicita acțiuni de prevenire a violenței asupra femeilor în vârstă.

Prin recomandarea din anul 2014 a Consiliului Europei se solicita ca statele membre să implementeze suficiente măsuri menite să sensibilizeze personalul medical, al lucrătorilor în îngrijire, îngrijitorii informali și alte persoane care furnizează servicii persoanelor vârstnice pentru a detecta violența sau abuzul în toate mediile, pentru a-i sfătui cu privire la măsurile pe care trebuie să le ia în cazul în care bănuiesc că a avut loc un abuz, și în special pentru a le încuraja să raporteze abuzurile autorităților competente.

În fiecare zi, există milioane de femei vârstnice din întreaga lume, care sunt forțate să trăiască fără drepturile care li se cuvin.

Femeile au dreptul ...

- la o viață sigură;
- să trăiască fără frică;
- să iubească și să fie iubite;
- să fie tratate cu respect;
- să fie ceea ce doresc să fie;
- să aibă intimitate;
- să aibă opinii și să le împărtășească;
- să poată să se răzgândească;
- să spună “nu”;
- să aibă acces la proprii bani și să îi folosească fără să pună întrebări;
- să nu fie perfecte;
- să facă greșeli;
- să ia decizii asupra lucrurilor care le privesc;
- să nu fie pe placul tuturor;
- să se pună pe ele însele pe primul lor;
- să-și schimbe viața.

În funcție de dreptul care îi este încălcat, violența/abuzul asupra femeilor vârstnice poate fi de mai multe tipuri: domestic, psihologic, moral, fizic, sexual, financiar, prin neglijare, de instituționalizare, și poate apărea în orice cadru, fie la domiciliu (făptuitorii fiind membri de familie/îngrijitori in/formali sau profesioniști în domeniul îngrijirii la domiciliu) sau în instituțiile de îngrijire pe termen lung (centre rezidențiale sau centre de zi, unde făptuitorii pot fi alți rezidenți sau profesioniști în îngrijire medicală/socială).

Violența în familie, așa cum este ea definită de specialiști, nu pune în discuție statutul legal al partenerilor, ci se bazează pe definiția funcțională a familiei.

Violența în familie poate fi definită ca o amenințare sau producere a unei răniri fizice, în trecutul sau în prezentul conviețuirii cu partenerul. Atacul fizic sau sexual poate fi acompaniat de intimidări și abuzuri verbale; distrugerea unor bunuri personale ale victimei; izolarea ei forțată de prieteni, de restul familiei și de alte persoane, care ar putea constitui un potențial ajutor pentru victimă; crearea unei atmosfere de amenințare și teroare în jurul victimei; controlul accesului victimei la bani sau lucruri personale, hrană, mijloacele de transport, telefon și alte surse de protecție sau îngrijire de care ar putea beneficia în mod normal.

Violența în familie este un comportament distructiv care are ca scop instituirea și păstrarea controlului asupra partenerului de viață. Prin comportamentele de pedepsire și rănire ale partenerului, acesta este transformat în victimă.

Violența domestică asupra persoanelor vârstnice în general îmbracă diverse forme precum: atacul (violența fizică), alimentația insuficientă (privarea de hrană), administrarea necorespunzătoare a medicamentelor (neadministrarea celor prescrise), abuzul emoțional, psihic și verbal, abuzul sexual, abuzul financiar, izolarea voluntară (sau ținerea vârstnicului în captivitate), neacordarea ajutorului în activitățile zilnice de îngrijire.

Următoarele tipuri de abuz ar putea corespunde cel mai bine realității, inclusiv celei din România, din păcate ignorate. Astfel:

- ❖ **abuzul moral**, caracterizat prin nerespectarea demnității persoanei vârstnice, marginalizare și excludere socială, ignorarea drepturilor și libertăților sale, discriminare pe motiv de vârstă; de altfel, abuzul moral se regăsește în toate celelalte tipuri de abuzuri;
- ❖ **neglijența** (abuz disimulat) ca abuz în familie, la domiciliu, dar și în cadrul instituționalizat (cămin de bătrâni sau centru de recuperare) este un abuz disimulat, greu evidențiable, ignorat în dimensiunile sale reale și cu grave repercusiuni asupra existenței vârstnicului.

Abuzul prin neglijență poate fi:

- ✓ involuntar;
- ✓ intenționat;

și să îmbrace diverse forme precum:

- ✓ privarea de hrană sau asigurarea unei alimentații insuficiente persoanei vârstnice care de cele mai multe ori, din cauza multiplelor boli de care suferă, are nevoie de un regim alimentar adecvat;

- ✓ administrarea necorespunzătoare a medicamentelor sau neadministrarea celor prescrise menite să asigure o calitate a vieții mai bună persoanei vârstnice suferinde;
 - ✓ izolarea voluntară sau ținerea vârstnicului în captivitate, fără nici un contact social;
 - ✓ neacordarea ajutorului în activitățile zilnice de îngrijire sau igienă corporală.
- ❖ **abuzul comportamental** (psihologic) este un tip de abuz frecvent întâlnit, el măcinând lent rezistența (și așa slabă) a vârstnicului, îl intimidează determinându-l să se lase dominat în interesul abuzatorului. Abuzul psihologic este ca o distrugere lentă fără urme și se manifestă sub forma lipsei de răbdare în a-l asculta pe bătrân, intoleranța față de notele negative proprii procesului de îmbătrânire, lipsa comunicării, injuriile, violențele verbale, teroarea psihologică;
 - ❖ **abuzul fizic** (violența), devine din ce în ce mai frecvent și apare sub forme variate, de la împrănciri, loviri, bătăi, până la crime. Este frecvent în sânul familiei, abuzatorii fiind rudele apropiate (copii, ginerii, nurorile), urmate de celelalte rude mai îndepărtate și persoane din afara familiei;
 - ❖ **abuzul sexual** este din ce în ce mai frecvent în cazul persoanelor de sex feminin vârstnice, supuse violului de către bărbații tineri sau adulți, cu tulburări de comportament sexual, complexați, perversi, în asocierie cu infracțiunea de tâlhărie;
 - ❖ **abuzul financiar**, denumit și deturnarea bunurilor persoanelor vârstnice, întrucât vârstnicii sunt considerați ținte ușoare pentru infractori, în raport cu posibilitățile reduse de a se apăra, atât fizic cât și privind posibilitățile de a sesiza intențiile ascunse ale abuzatorului, falsificarea unor acte, reținerea pensiei sub pretextul efectuării cumpărăturilor etc;
 - ❖ **abuzul de instituționalizare**, adică internarea într-un cămin pentru persoane vârstnice sau centru de recuperare, împotriva voinței vârstnicului, chiar dacă există condiții de a rămâne în familie, la domiciliul său.

Din păcate de cele mai multe ori, femeile vârstnice sunt abuzate de către cei care le sunt cei mai apropiați și din cauza neputinței caracteristice vârstei înainte sau a unor demențe specifice bătrâneții. Adesea acestea sunt și motivele pentru care nu sunt crezute când reclamă abuzul sau chiar nu doresc să discute despre relele tratamente îndurate.

Femeile vârstnice sunt **reticente în a vorbi de abuzul pe care-l suferă** din mai multe motive, precum:

- se simt rușinate sau jenate de ce li se întâmplă de la cineva în care au avut încredere;
- se tem că vina va cădea asupra întregii familii;
- credința că oricum nu va putea să scape de persoana abuzivă;
- frica de răzbunare și pedeapsă sau frica că ar trebui să părăsească locuința;
- loialitatea față de familia lor în care a avut loc abuzul;
- frica de a rămâne singur și neajutorat;
- relație emoțională /privilegiată cu abuzivul;
- sentiment de lipsă de speranță și fatalism;
- stima de sine scăzută, credința că merită abuzul la care este supus;
- nu este conștient de resursele de ajutor din comunitatea în care trăiește;
- deficiențe cognitive severe, cu incapacitate de a verbaliza coerent abuzul;
- diferențe culturale sau bariere în comunicare.

În practica curentă, în funcție de locația unde are loc abuzul au fost identificate încă două tipuri: abuz extern și abuz intern.

Abuzul extern se referă la persoane în vârstă care au fost abuzate sau agresate în/de către familiile lor sau au fost victime ale diferitelor abuzuri care au dus la pierderea locuințelor lor; în consecință, ele sunt aduse la centre de îngrijire medicală sau se instituie diverse măsuri de protecție pentru acestea.

Abuzul intern se referă la situațiile în care persoanele în vârstă din centrele de îngrijire de tip rezidențial sunt abuzate de alți rezidenți sau de unii membri ai personalului. Abuzul din cea de-a doua situație este perceput ca fiind mai dificil de identificat și de rezolvat.

Violența/abuzul asupra femeilor vârstnice poate apărea în orice cadru:

- la **domiciliu** (făptuitorii fiind membri de familie/îngrijitori in/formali sau profesioniști în domeniul îngrijirii la domiciliu),
- în **instituțiile de îngrijire pe termen lung** (centre rezidențial sau centre de zi, unde făptuitorii pot fi alți rezidenți sau profesioniști în îngrijire medicală/socială),
- în **spațiul public** (atunci când femeile vârstnice cad victimele unor agresiuni fizice cu scopul tâlhăririi acestora).

Victimizarea persoanelor cu vârstă înaintată are cauze intrafamiliale sau extrafamiliale, **factorii de risc** care pot determina săvârșirea unui abuz asupra persoanelor

vârstnice se pot regăsi la **nivel individual, la nivel familial, în cadrul societății și la nivel socio-cultural.**

De multe ori, femeile vârstnice cad victime partenerilor, propriilor urmași, rudelor apropiate, a personalului din centrele rezidențiale sau a infractorilor.

Cauzele producerii violenței sunt complexe și interconectate, însă putem discuta de două mari categorii de factori care depind de victimă și de agresor:

SPECIFICE AGRESORULUI	SPECIFICE VICTIMEI
Istoric personal cu fapte de abuz;	Istoric personal cu fapte de abuz;
Consum de alcool;	Venituri reduse (pensie mică);
Prezintă carențe educative;	Sentiment de rușine;
Nemulțumiri la locul de muncă;	Atașament emoțional față de agresor;
Nemulțumiri în privința veniturilor sale;	Dependență față de agresor;
Imaturitate emoțională;	Scăderea capacității fizice de a se apăra;
Gelozie/spirit posesiv;	Izolarea socială;
Atitudine negativă față de femei;	Incidența tulburărilor psihice
Tradiționalism privind rolul femei/bărbatului;	Istoric personal cu fapte de abuz;
Fire temperamentală;	Venituri reduse (pensie mică);
Probleme de încredere în sine.	Sentiment de rușine;

Deseori femeile vârstnice devin victime ale unui cumul de acte/conduite violente cu consecințe atât asupra integrității emoționale, cât și a celei fizice. Puține dintre acestea reușesc să ceară ajutorul cuiva din frica de a fi blamați în comunitate și a lipsei de încredere față de organele de ordine și cele comunitare. În astfel de cazuri de abuz au fost puține cele care s-au adresat la poliție, au anunțat membrii familiei sau prietenii, sau chiar au cerut ajutorul administrației publice locale.

Stereotipurile față de vârstnici la modul general, ce-i reprezintă ca oameni slabi, deseori ca o povară pentru societate, creează un teren fertil pentru maltratarea acestora. **Factorii determinanți** ai abuzului și violenței asupra vârstnicilor sunt: vârsta, nivelul scăzut de trai, nivelul inferior de studii, capacitățile fizice funcționale deficitare,

informarea extrem de scăzută, deseori traiul în comun cu rudele care manifestă parazitism social, toleranța personală alimentată de prejudecăți și stereotipuri, frica și rușinea de a fi lăsat într-un azil (centru rezidențial).

Din aceste motive femeile vârstnice rămân prinse în ceea ce specialiștii în domeniu numesc: ciclul violenței.

Acest ciclul al violenței este caracterizat de trei faze:

1. faza de acumulare a tensiunilor, timp în care victima acționează cu precauție și încearcă strategii pentru a evita un incident violent;
2. faza acută, momentul în care agresorul acționează, desfășurată pe parcursul unei perioade cuprinse între două și douăzeci și patru de ore (uneori chiar pe parcursul unei săptămâni sau mai mult);
3. faza de relaxare, o perioadă de calm, în care agresorul manifestă blândețe și dragoste față de victimă. Această fază reprezintă doar un armistițiu vag în cadrul unui război al amenințărilor și loviturilor.

Figura nr. 1: Fazele ciclului violenței

Astfel cu cât ciclul se repetă de mai multe ori ceea ce rămâne de fapt este o stare de teamă pe care femeia vârstnică o resimte iar și iar până când ori ea ori agresorul decedează. Sau în cele mai fericite cazuri reușește întreruperea acestui ciclu al abuzului și începe o nouă viață fără teamă și violențe. Aici este necesar să intervenim cu toții și să acordăm ajutor indiferent că suntem instituții private, publice sau chiar simpli vecini ale victimelor.

Violența împotriva femeilor reprezintă o încălcare gravă a drepturilor omului, ce totuși continuă să fie foarte răspândită în întreaga lume. Trebuie să schimbăm percepția greșită potrivit căreia hărțuirea sau violența la adresa femeilor este un comportament normal și acceptabil. Avem cu toții responsabilitatea de a spune „nu”, de a respinge în mod deschis actele de violență sau hărțuire și de a sprijini victimele.

Trebuie să avem în vedere faptul că abuzul și violența asupra femeilor vârstnice este multifactorială și are nevoie de strategii individuale de intervenție a unei echipe multidisciplinare. De multe ori acest fenomen nu se limitează doar la o singură formă, de exemplu, violența fizică este adesea însoțită de abuz psihologic, iar abuzul financiar poate fi deseori însoțit de neglijare sau abuz fizic.

2.2. Prevederi legislative în domeniul violenței la nivelul României

În România violența în familie a fost adresată explicit de lege prima dată în anul 2000 (înainte de această dată ea putea fi sancționată prin dispozițiile generale care incriminează actele de violență, dar nu se făcea nicio referire specifică la membrii familiei).

În anul 2000, legea nr. 197/2000 a modificat codul penal, prevăzând agravante pentru anumite infracțiuni atunci când acestea sunt săvârșite împotriva membrilor familiei; marcând astfel începutul schimbărilor legislative din acest domeniu.

De asemenea în anul 2003 a fost adoptată prima lege extrapenală împotriva violenței în familie, care a fost ulterior modificată în 2012 (când s-au introdus ordinele de protecție).

În anul 2014 a fost adoptat Noul Cod Penal, care prevedea la art. 199 că "Dacă faptele prevăzute în art. 188, art. 189 și art. 193-195 sunt săvârșite asupra unui membru de familie, maximul special al pedepsei prevăzute de lege se majorează cu o pătrime."

În M. Of. nr. 618 din 18 iulie 2018, a fost publicată Legea nr. 174/2018 privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie.

Prima modificare semnificativă constă în schimbarea titlului legii, care se *modifică*, devenind: „Legea pentru prevenirea și combaterea violenței domestice”.

Conform *modificărilor* aduse art. 3 a fost schimbată definiția violenței domestice, după cum urmează: *„În sensul prezentei legi, violența domestică înseamnă orice inacțiune sau acțiune intenționată de violență fizică, sexuală, psihologică, economică, socială sau spirituală care se produce în mediul familial sau domestic ori între soți sau foști soți, precum și între actuali sau foști parteneri, indiferent dacă agresorul locuiește sau a locuit împreună cu victima”*.

De asemenea art. 4, referitor la formele violenței domestice a fost *modificat*, fiind completată lista acestor forme cu violența psihologică se realizează acum nu numai prin amenințare verbală ci și prin orice altă modalitate de amenințare, precum și prin șantaj, urmărirea fără drept, supravegherea locuinței etc.

În sensul legii modificate, prin membru de familie se înțelege acum și soții și descendenților, fraților și surorilor, frații, părinții și copiii din alte relații ai soțului/soției sau ai fostului soț/fostei soții, potrivit art. 5 lit. a) și b), protecția fiind astfel extinsă.

Art. 5 lit. c) a fost pus în acord cu Decizia nr. 264/2017 referitoare la admiterea excepției de neconstituționalitate a sintagmei „în cazul în care conviețuiesc” din cuprinsul dispozițiilor art. 5 lit. c) din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie care l-a declarat parțial neconstituțional la data de 27 aprilie 2017, prin care s-a constatat că constată că sintagma „în cazul în care conviețuiesc” din cuprinsul art. 5 lit. c) din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie este neconstituțională. De asemenea, a fost și completată lit. c) după cum urmează: *„indiferent dacă acestea au locuit sau nu cu agresorul, ascendenții și descendenții partenerei/partenerului, precum și frații și surorile acestora”*.

În alin. (2) al art. 5 a fost *introdusă* și o definiție a beneficiarilor protecției: *„În sensul prezentei legi prin victimă se înțelege persoana fizică ce este supusă uneia sau mai multor forme de violență prevăzute la art. 4”*.

Cu privire la modificările aduse Cap. II, menționăm că se modifică sintagma de „violență în familie” cu cea de „violență domestică”, astfel că noua legislație face referire la instituții cu atribuții în prevenirea și combaterea violenței domestice.

După art. 22 se *introduce* un nou capitol, cap. III¹, cuprinzând art. 22¹-22¹⁰, ce cuprind prevederile referitoare la „Ordinul de protecție provizoriu”, reglementând: competență și condiții de fond pentru emitere; verificarea sesizărilor privind violența domestică; condiții de formă pentru emiterea ordinului de protecție provizoriu; măsuri de protecție ce se pot dispune prin ordinul de protecție provizoriu, în scopul diminuării riscului

constatat; punerea în aplicare a ordinului de protecție provizoriu; confirmarea și contestarea ordinului de protecție provizoriu; acte subsecvente.

Putem remarca că s-au făcut multi pași în direcția legiferării violenței împotriva femeilor însă este nevoie să rămânem consecvenți și să continuăm acest demers deoarece încă nu am ajuns la acel stadiu în care putem răsufla ușurați. Așadar, este nevoie să reanalizăm cum se compară legea din teorie cu legea din practică, pentru a încuraja raportarea, a îmbunătăți reacțiile față de femeile vârstnice ca victime și a asigura suficiente resurse pentru a sprijini victimele în mod precis direcționat.

2.3. Drepturile victimelor violenței domestice

Drepturile unei victime a violenței domestice sunt cele prevăzute în Legea 217 din 2003 Republicată cu modificări și completări ulterioare, coroborate cu cele prevăzute în Legea 211 din 2004 cu modificări, privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor. Acestea sunt:

- I. **Dreptul la respectarea personalității, demnității și a vieții sale private.** Toate persoanele funcționari publici, funcționari publici cu statut special, magistrați, specialiști din serviciile publice sau private vor acționa numai conform cu deciziile luate de victimă, vor utiliza numai informația pusă la dispoziție de către victimă și vor respecta nevoile specifice individuale ale acesteia. Orice informație primită de la victimă pe parcursul furnizării de informații sau de servicii este confidențială la fel ca și datele personale ale acesteia.
- II. **Dreptul la informare.** Organele judiciare au obligația de a aduce la cunoștința victimelor infracțiunilor cu privire la drepturile lor de îndată ce victima solicită ajutor. Informarea trebuie să fie făcută într-o limbă pe care victima să o înțeleagă. Informațiile privind drepturile sale pot fi obținute de către victima violenței domestice și de la telefonul unic 0800 500 333.
- III. **Autoritățile administrației publice centrale și locale** au „obligația să ia măsurile necesare pentru prevenirea violenței domestice, pentru preîntâmpinarea unor situații de încălcare repetată a drepturilor fundamentale ale victimelor violenței domestice, inclusiv prin furnizarea de informații și programe de educație despre modalitățile în care se pot preveni, evita, recunoaște și raporta cazurile de violență”. Totodată, acestea trebuie să informeze victimele cu privire la:

- a) instituțiile și organizațiile neguvernamentale care asigură consiliere psihologică sau orice alte forme de asistență și protecție a victimei, în funcție de necesitățile acesteia;
- b) organul de urmărire penală la care pot face plângere;
- c) dreptul la asistență juridică și instituția unde se pot adresa pentru exercitarea acestui drept;
- d) condițiile și procedura pentru acordarea asistenței juridice gratuite;
- e) drepturile procesuale ale persoanei vătămate, ale părții vătămate și ale părții civile;
- f) condițiile și procedura pentru acordarea compensațiilor financiare de către stat, potrivit legii;
- g) măsurile ce pot fi dispuse prin ordinul de protecție provizoriu și, după caz, prin ordinul de protecție, demersurile necesare pentru emiterea acestora și procedura de judecată

- IV. **Dreptul la consiliere psihologică gratuită.** Acest tip de consiliere poate fi oferit gratuit de către furnizorii de servicii autorizați, publici sau privați. Furnizorii de servicii sociale (Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului, Direcțiile de Asistență Socială de pe lângă primării sau Serviciile Publice de Asistență Socială care sunt servicii locale), în temeiul Legii nr. 211/2004 acordă consiliere gratuită numai după sesizarea de către victimă a organelor de urmărire penală sau a instanței de judecată cu privire la săvârșirea infracțiunii, în timp ce furnizorii private (O.N.G.) nu solicită astfel de dovezi.
- V. **Dreptul la protecție specială, adecvată situației și nevoilor sale.** Victimele violenței domestice pot beneficia de un ordin de protecție emis de instanță sau de poliție prin care agresorul este evacuat din domiciliu și i se interzice să se apropie de ele. Acest ordin de protecție se obține printr-o cerere cu care se investește instanța civilă sau prin apelarea serviciului de urgență 112.
- VI. **Dreptul la asistență juridică gratuită.** Atât Legea nr. 211/2004 cât și Legea nr. 217/2003 prevăd faptul că victimele au dreptul la asistență juridică gratuită numai dacă au sesizat organele de urmărire penală sau instanța de judecată în termen de 60 de zile de la data săvârșirii infracțiunii și dacă venitul lunar pe membru de familie al victimei este cel mult egal cu salariul de bază minim brut pe țară stabilit pentru anul în care victima a formulat cererea de asistență juridică gratuită. Asistența juridică

gratuită înseamnă explicarea legislației și a drepturilor în detaliu, ajutor pentru întocmirea actelor pentru instanță, reprezentare în instanță.

VII. **Dreptul la alte servicii.** Pentru victimele violenței domestice sunt disponibile gratuit și alte servicii specifice prevăzute de Legea nr. 217/2003. Prin aceasta se prevăd servicii de tip adăpost, consiliere socială sau psihologică, suport pentru organizarea unui nou mod de trai fără violență. Adăpostul destinat găzduirii victimelor violenței este o locuință/casă protejată care funcționează ca serviciu social de sine stătător sau ca anexă a altor centre de furnizare a unor servicii sociale cu precădere pentru femeile expuse riscului de agresiune, aflate în situație de violență în cadrul familial. Aici pot fi găzduite mai multe femei sau femei împreună cu copiii lor. Adăpostul este un refugiu temporar. Scopul acestuia este să ofere un spațiu stabil și sigur de cazare temporară pentru femei (cu sau fără copii), unde acestea/aceștia să primească și sprijin profesional pentru a ieși din situația de abuz domestic - amenințare cu punere în pericol a integrității fizice sau a vieții, bătăi cu urmări grave, alte situații de gravitate maximă, pentru a depăși consecințele psihologice ale unei astfel de experiențe, precum și pentru găsirea unor alternative funcționale care să le ajute să organizeze viața lor și a copiilor atunci când este cazul, după perioada refugiului. Adăposturile pot fi pentru urgențe sau pentru perioade mai lungi de refugiu până la 6 – 12 luni. Consilierea socială și consilierea psihologică, suportul pentru a găsi soluțiile cele mai potrivite pentru rezolvarea situației de violență domestică sunt servicii care se furnizează fie în adăpost, fie în cadrul unor centre de zi unde victimele nu sunt cazate și unde vin conform programului pentru întâlnirile cu specialiștii. Asistența medicală gratuită de urgență este un drept general al cetățenilor rezidenți în România care este foarte important pentru victimele violenței domestice și se recomandă ca imediat după ce au suferit o violență din partea agresorului victimele să se prezinte la o unitate de primiri urgențe sau la un centru de primiri urgențe.

VIII. **Dreptul la compensații financiare.** Prin lege au dreptul la compensații financiare victimele violenței domestice asupra cărora a fost săvârșită o tentativă la infracțiunile de omor și omor calificat, prevăzute la art. 188 și 189 din Codul penal, o infracțiune de vătămare corporală, prevăzută la art. 194 din Codul penal, o infracțiune intenționată care a avut ca urmare vătămarea corporală a victimei, o infracțiune de viol și agresiune sexuală, prevăzute la art. 218 –art. 220 din Codul penal, o infracțiune de trafic de persoane prevăzută la art. 210 și art. 211 din Codul penal. Compensațiile financiare se pot primi de la persoana condamnată sau, în condițiile prevăzute de

Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor.

2.4. Serviciile și instituțiile la care poate apela victima agresiunilor domestice

POLIȚIA: Dacă victima este lovită sau simte că va fi lovită poate apela la 112. Trebuie să transmită operatorului de la 112 clar că este atacată de cineva din familie. Atunci când poliția ajunge la domiciliu trebuie să permită intrarea agenților de poliție în domiciliu. Trebuie să stea de vorbă cu agenții de poliție. Dacă persoana care a apelat serviciul de urgență 112 declară că este victima violenței domestice sau dacă agenții de poliție observă urme de violență pe corpul victimei sau distrugeri în domiciliu, ori copii sau alți membri ai familiei aflați în stare de șoc, frică, etc polițiștii pot emite pe loc un ordin de protecție provizoriu.

Ordinul de protecție provizoriu se emite după completarea, de către un polițist, a unui formular de evaluare a riscului din care rezultă un risc iminent ca viața, integritatea fizică ori libertatea unei persoane, în timp ce agresorul se află în custodia celui alt agent de poliție. Formularul de evaluare a riscului se află la secțiunea: 14. Formularul de evaluare a riscului.

Mijloacele de probă în baza cărora se poate emite ordinul de protecție provizoriu sunt:

- constatările prin propriile simțuri și consemnarea celor constatate într-un înscris ori înregistrarea celor constatate cu mijloace tehnice;
- consultarea bazelor de date la care au acces potrivit atribuțiilor de serviciu și consemnarea celor constatate într-un înscris;
- declarațiile persoanelor implicate în actele de violență domestică, ale persoanelor care au asistat la producerea actelor de violență domestică și ale altor persoane care pot comunica informații cu privire la persoanele implicate în actele de violență domestică;
- înregistrări video sau audio ori fotografii, indiferent de proveniența acestora;
- înscrisuri, inclusiv cele de natura mesajelor sau postărilor în mediul electronic și/sau de telefonie mobilă.

Pentru verificarea sesizărilor privind violența domestică polițiștii au dreptul de a pătrunde în domiciliul sau reședința oricărei persoane fizice, fără acordul acesteia, precum și în sediul oricărei persoane juridice, fără acordul reprezentantului legal al acesteia. Polițiștii pot folosi forța și mijloacele din dotare, în mod adecvat și proporțional, pentru a pătrunde în

spațiile indicate mai sus, iar acțiunile acestora pot fi înregistrate cu mijloacele audiovideo sau foto din dotare, fără consimțământul persoanelor, înregistrările sau fotografiile constituind probe.

Prin ordinul de protecție provizoriu se pot lua următoarele măsuri:

- evacuarea temporară a agresorului din locuința comună, indiferent dacă acesta este titularul dreptului de proprietate;
- reintegrarea victimei și, după caz, a copiilor în locuința comună;
- obligarea agresorului la păstrarea unei distanțe minime determinate față de victimă, față de membrii familiei acesteia, astfel cum sunt definiți potrivit prevederilor art. 5, ori față de reședința, locul de muncă sau unitatea de învățământ a persoanei protejate;
- obligarea agresorului de a purta permanent un sistem electronic de supraveghere;
- obligarea agresorului de a preda poliției armele deținute.

Durata ordinului de protecție provizoriu este de 5 zile, adică 120 de ore, dar se prelungește, dacă ordinul este confirmat de către procuror, până la soluționarea de către instanța de judecată a cererii pentru emiterea ordinului de protecție cu durata de până la 6 luni.

Obligațiile și interdicțiile dispuse împotriva agresorilor prin ordinele de protecție provizorii devin obligatorii imediat după emiterea acestora, fără somație și fără trecerea vreunui termen.

Ordinul de protecție provizoriu se înaintează procurorului pentru confirmare, în termen de 24 de ore de la data emiterii.

Procurorul decide cu privire la necesitatea menținerii măsurilor de protecție dispuse de organul de poliție în termen de 48 de ore de la emiterea ordinului de protecție provizoriu. Procurorul fie:

- dispune motivat încetarea măsurilor ;
- confirmă măsurile dispuse și înaintează ordinul de protecție provizoriu, însoțit de documentele care au stat la baza emiterii și confirmării acestuia, judecătoriei competente în a cărei rază teritorială a fost emis, însoțit de o cerere pentru emiterea ordinului de protecție, situație în care durata ordinului de protecție provizoriu se prelungește până la pronunțarea instanței.

După intervenția poliției sau chiar fără intervenția poliției victima se poate hotărî să depună plângere penală împotriva agresorului. Pentru aceasta trebuie să meargă la secția de poliție de care aparține cu domiciliul din cartea de identitate. Pentru a susține plângerea victima trebuie să aibă cel puțin un certificat medico-legal care să ateste că a fost lovită de agresor. Polițiștii au obligația conform legii de a oferi victimelor informația corectă și completă cu privire la drepturile lor, astfel încât victima să înțeleagă informația care i se transmite.

SISTEMUL DE SĂNĂTATE: Imediat după agresiunea suferită de victimă, ea trebuie să se prezinte la o unitate de primiri urgențe sau la un centru de primiri urgențe.

Uneori victimele au impresia că nu au decât o contuzie sau o rană superficială dar ele pot avea afecțiuni interne pentru care este nevoie de un consult medical. În plus acest consult de urgență este gratuit.

Dacă victima merge mai întâi la unitatea de medicină legală și de acolo este îndrumată la spital, consultația la spital nu va mai fi gratuită.

Scrisoarea medicală pe care victima o poate primi de la spital este de utilă pentru obținerea certificatului medico-legal.

SERVICIILE SOCIALE DE SUPORT PENTRU VICTIMELE VIOLENȚEI DOMESTICE: Victima poate să se adreseze pentru consiliere și suport, pentru consiliere psihologică și pentru informații la direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului care se găsesc în fiecare reședință de județ, la direcțiile de asistență socială de pe lângă primării sau la sistemul public de asistență socială. Informația privind unitățile prin care se acordă servicii victimelor violenței domestice poate fi găsită în general la direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului localizate în fiecare reședință de județ, la secțiile de poliție, la primării. Serviciile care oferă asistență și suport pentru victimele violenței domestice pot fi publice sau private, respectiv servicii oferite de organizații nonguvernamentale. Informațiile despre aceste servicii se găsesc în aceleași surse. Victima poate să se adreseze acestor servicii indiferent dacă a solicitat intervenția poliției la 112, indiferent dacă a depus plângere penală împotriva agresorului sau nu. Primul pas la aceste servicii este realizarea unei evaluări. În funcție de situația particulară a fiecăreia dintre victime se pot propune diverse acțiuni. Victima este singura care decide ce urmează să facă.

Victima poate solicita explicit unuia dintre furnizorii de servicii de consiliere să fie cazată într-un adăpost (centru de primire în regim de urgență, apoi centru de recuperare). În acest scop va fi evaluată și acceptată dacă va corespunde anumitor criterii. Criteriile diferă de la o instituție la alta și pot fi aflate doar direct.

Victima poate solicita ajutor de la un psiholog care are cabinet individual de unde va fi pusă în legătură cu alte servicii de suport.

Victima poate apela la un cabinet de avocat pentru îndrumare. De cele mai multe ori este bine ca victima să se adreseze și altor servicii de suport dintre cele enumerate mai sus. Victima poate fi sfătuită fie să solicite un ordin de protecție fie să depună o acțiune de divorț.

INSTANȚE DE JUDECATĂ ȘI PARCHETE: Victima se poate adresa direct instanțelor de judecată cu cererea de emitere a unui ordin de protecție și parchetelor cu o plângere penală.

Precizare: deocamdată la noi în țară nu se fac sesizări din oficiu ale cazurilor de violență în familie pentru victime adulte. Cu alte cuvinte dacă un specialist de la spital, de la cabinetul de familie, de la o unitate de medicină legală, de la unitatea de primiri urgențe, din serviciile sociale sau de la școală sesizează că o persoană a fost victima unui abuz sau a unei agresiuni domestice nu sesizează poliția, acesta nu cercetează cazul. Poliția începe cercetările numai atunci când victima depune plângere penală.

2.5. Informații despre ordinul de protecție¹

CUI TREBUIE SĂ SE ADRESEZE VICTIMA VIOLENȚEI DOMESTICE?

- Dacă victima poate dovedi existența unor acte de violență, se poate adresa unui ONG, Direcțiilor de asistență socială, unui avocat, poliției sau direct instanței de judecată. Victima va completa formularul tip pentru cererea de emitere a ordinului de protecție. Instanța, în funcție de probele administrate, va respinge sau va admite în tot sau în parte solicitările victimei.

UNDE SE POATE DEPUNE CEREREA PENTRU EMITEREA UNUI ORDIN DE PROTECȚIE?

- Cererea pentru emiterea ordinului de protecție se depune la judecătoria de pe raza teritorială în care își are domiciliul sau reședința victima, chiar dacă locuiește la adresa respectivă fără forme legale.

¹ Aceste informații au fost extrase din "Ghidul practic pentru victimele violenței în familie" (<http://violentaimpotrivafemeilor.ro/ghid-practic-pentru-victimele-violentei-in-familie/>).

CARE SUNT TAXELE PENTRU OBTINEREA UNUI ORDIN DE PROTECȚIE?

- Pentru emiterea ordinului de protecție nu se plătește taxă de timbru. La cerere, victimei i se poate acorda asistență sau reprezentare prin avocat. În situația în care cererea privind emiterea ordinului de protecție este respinsă de către instanța de judecată, aceasta poate să oblige victima la plata cheltuielilor de judecată reprezentând onorariul apărătorului pârâtului. Dacă cererea privind ordinul de protecție este respinsă victima poate ataca cu apel hotărârea judecătorească în termen de 3 zile de la pronunțare dacă a fost dat cu citarea părților și de la comunicare, dacă s-a dat fără citarea lor. Instanța de apel poate suspenda executarea până la judecarea apelului, dar numai cu plata unei cauțiuni al cărei quantum se va stabili de către aceasta.

CE SE ÎNTÂMPLĂ DUPĂ EMITEREA ORDINULUI DE PROTECȚIE?

- După emitere, ordinul de protecție se comunică de către instanță: victimei, agresorului și, în ziua pronunțării, organelor de poliție de la domiciliul victimei și al agresorului.

CINE PUNE ÎN EXECUTARE ORDINUL DE PROTECȚIE?

- Ordinul de protecție se pune în executare după caz de către poliție. Pentru punerea în executare a ordinului de protecție, polițistul poate intra în locuința familiei și în orice anexă a acesteia, cu consimțământul persoanei protejate sau, în lipsă, al altui membru al familiei. Organele de poliție au îndatorirea să supravegheze modul în care se respectă hotărârea și să sesizeze organul de urmărire penală în caz de sustragere de la executare.

CE POATE FACE VICTIMA ÎN CAZUL ÎN CARE AGRESORUL ÎNCALCĂ ORDINUL DE PROTECȚIE?

- În cazul în care agresorul încalcă ordinul de protecție, victima trebuie să apeleze serviciul de urgență 112 și să menționeze că este beneficiara unui ordin de protecție pe care agresorul l-a încălcat. În această situație intervenția organelor de poliție este mult mai rapidă. Victima trebuie să facă plângere penală pentru încălcarea ordinului de protecție întrucât este o probă în avantajul ei pentru obținerea unui nou ordin de protecție.

CUM POATE SOLICITA VICTIMA UN NOU ORDIN DE PROTECȚIE?

- Victima poate formula o nouă cerere pentru emiterea unui nou ordin de protecție, însă trebuie să facă dovada că primul ordin de protecție a fost încălcat sau că agresorul constituie încă un pericol pentru viața, integritatea sa fizică sau psihică. Procedura pentru obținerea unui nou ordin de protecție este similară cu cea pentru obținerea primului ordin de protecție.

CUM SE POATE PROTEJA VICTIMA PÂNĂ LA OBȚINEREA ORDINULUI DE PROTECȚIE?

- Aceasta se poate caza într-un adăpost /centru pentru victimele violenței domestice, la rude, prieteni, cunoștințe etc..

CUM POATE SOLICITA VICTIMA UN NOU ORDIN DE PROTECȚIE?

- Victima poate formula o nouă cerere pentru emiterea unui nou ordin de protecție, însă trebuie să facă dovada că primul ordin de protecție a fost încălcat sau că agresorul constituie încă un pericol pentru viața, integritatea sa fizică sau psihică. Procedura pentru obținerea unui nou ordin de protecție este similară cu cea pentru obținerea primului ordin de protecție.

2.6. Informații despre ordinul de protecție provizoriu²

CUI TREBUIE SĂ SE ADRESEZE VICTIMA VIOLENȚEI PENTRU EMITEREA O.P.P.?

- Ordinul de protecție provizoriu se va emite de către polițiștii care constată că există un risc iminent ca viața, integritatea fizică ori libertatea unei persoane să fie pusă în pericol printr-un act de violență domestică.
- **Atenție!** Încălcarea de către persoana împotriva căreia a fost emis un ordin de protecție provizoriu a oricăreia dintre măsurile dispuse prin acesta constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an.

CE DURATĂ ARE O.P.P.?

- Ordinul de protecție provizoriu se va emite perioadă de 5 zile reprezentând o durată de 120 de ore, urmând ca acesta să se prelungească de câte ori este necesar până la data emiterii ordinului obișnuit, în situația în care există o astfel de solicitare.

² Conform prevederilor din Legea nr. 174/2018 privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, prin care se reglementează ordinul de protecție provizoriu.

CUM SE REALIZEAZĂ VERIFICAREA SESIZĂRILOR PRIVIND VIOLENȚA DOMESTICĂ?

- Pentru verificarea sesizărilor privind violența domestică, aflarea adevărului și soluționarea justă a sesizării, polițiștii au **dreptul să obțină probe** prin următoarele mijloace:
 - constatarea prin propriile simțuri și consemnarea celor constatate într-un înscris ori înregistrarea celor constatate cu mijloace tehnice;
 - consultarea bazelor de date la care au acces potrivit atribuțiilor de serviciu și consemnarea celor constatate într-un înscris;
 - declarațiile persoanelor implicate în actele de violență domestică, ale persoanelor care au asistat la producerea actelor de violență domestică și ale altor persoane care pot comunica informații cu privire la persoanele implicate în actele de violență domestică;
 - înregistrări video sau audio ori fotografii, indiferent de proveniența acestora;
 - înscrisuri, inclusiv cele de natura mesajelor sau postărilor în mediul electronic și/sau de telefonie mobilă.
- Pentru verificarea sesizărilor privind violența domestică și în scopul obținerii de probe cu privire la aspectele ce fac obiectul sesizării, polițiștii au **dreptul de a pătrunde în domiciliul sau reședința oricărei persoane fizice, fără acordul acesteia**, precum și în sediul oricărei persoane juridice, fără acordul reprezentantului legal al acesteia, dacă sesizarea indică în mod expres că actele de violență domestică au loc sau au avut loc în spațiile respective

CE MĂSURI SE POT DISPUNE PRIN O.P.P.?

- Polițistul are posibilitatea, în urma evaluării riscului, să dispună luarea împotriva abuzatorului a uneia din următoarele măsuri:
 - evacuarea temporară a agresorului din locuința comună, chiar dacă acesta este proprietarul,
 - reintegrarea victimei și a copiilor în locuința comună, păstrarea unei distanțe față de victimă,
 - purtarea unui dispozitiv de supraveghere, obligarea la predarea armelor pe care le deține.
- Dacă prin ordinul provizoriu de protecție s-a luat măsura evacuării temporare a agresorului, iar acesta nu are asigurată cazarea din altă sursă, i se va asigura de îndată informarea și orientarea, la cererea sa, către centrele rezidențiale care oferă cazare pentru persoanele fără adăpost sau adăposturile de noapte, gestionate de autoritățile administrației publice locale, sau orice alt loc adecvat.
- În cazul în care agresorul nu dorește să beneficieze de cazarea pusă la dispoziție și optează să locuiască la o rudă sau la orice altă persoană, i se va solicita să dea o declarație privind adresa la care va locui și persoana care îi va asigura cazarea.

2.7. Statistici ale violenței

Informațiile privind femeile vârstnice - victime ale violenței familiale sunt foarte sumare și nu suficient de concludente pentru a avea o imagine de ansamblu asupra fenomenului, în scopul abordării strategiilor celor mai eficiente pentru prevenirea și combaterea lui.

În România de dinainte de 1989 nu a existat nicio statistică oficială sau cercetare științifică privind violența domestică. Deși cazurile de violență domestică erau destul de răspândite, fenomenul a fost ignorat din motive pur ideologice. După 1990, au fost realizate studii de mică întindere, care nu oferă însă o viziune de ansamblu asupra acestui tip de violență.

Din păcate referitor la fenomenul de abuz asupra femeilor vârstnice nu există date statistice, acestea fiind incluse în raportările generale precum “abuzul asupra persoanelor vârstnice” sau “abuzul asupra femeilor”.

În ceea ce privește violența asupra femeilor vârstnice persistă o lipsă de date cuprinzătoare și comparabile la nivelul întregii UE, spre deosebire de alte domenii în care o serie de state membre colectează date în funcție de gen și vârstă.

Întrucât majoritatea femeilor nu raportează actele de violență și nu se simt încurajate să facă acest lucru de niște sisteme pe care adesea le consideră indiferente, datele oficiale ale sistemului judiciar penal nu pot înregistra decât puținele cazuri care sunt raportate. Drept urmare, reacțiile practice și la nivel de politici care urmăresc combaterea violenței împotriva femeilor vârstnice nu sunt întotdeauna susținute de dovezi solide. Astfel în România 9 din 10 acte de violență îndreptate asupra femeilor rămân neraportate³.

Conform Barometrului de opinie publică (2013) realizat de INSCOP Research a mai rezultat că:

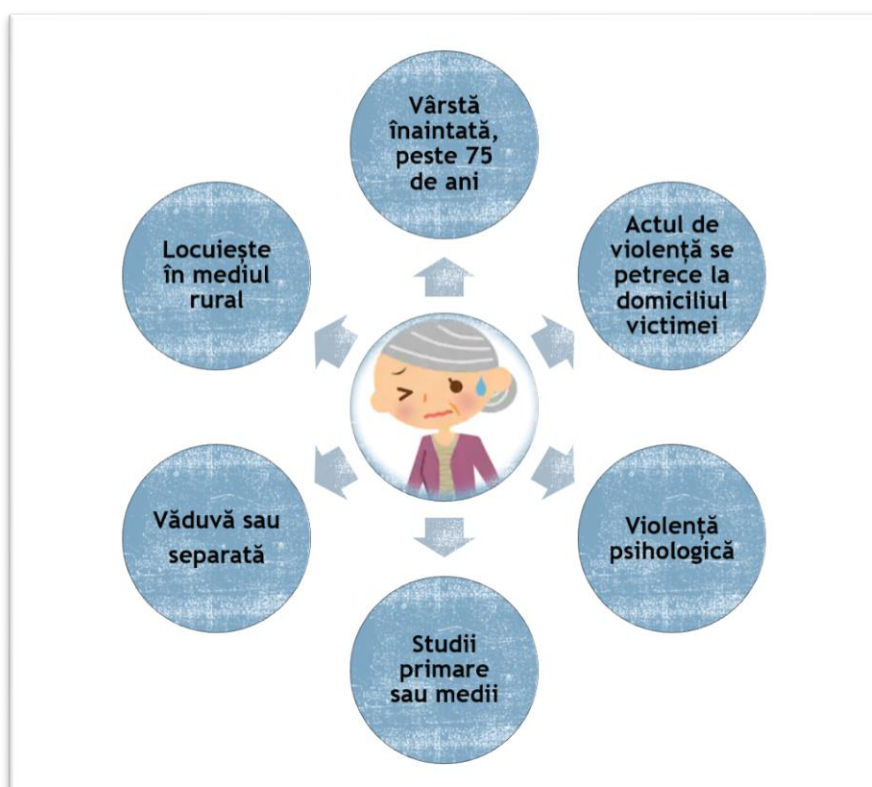
- o femeie este lovită la fiecare 30 de secunde în România;
- o proporție de 30% dintre români sunt de acord cu afirmația că: „Femeile mai sunt bătute și din vina lor“;
- 6,4% dintre respondenții susțin afirmația că „un bărbat care nu-și bate femeia nu o iubește cu adevărat“;

³ Conform Barometrului de opinie publică (2013) realizat de INSCOP Research la comanda Adevărul.

- 7,3% dintre respondenții sunt de acord cu afirmația “femeia este proprietatea bărbatului”;
- 75,7% dintre români sunt de acord cu ideea că “o femeie bătută poate în orice moment să se despartă de soțul ei”, în timp ce 51,3% cred că violența în interiorul familiei este o problemă de interes public;
- 37,5% dintre respondenți consideră că violența împotriva femeii nu este pedepsită serios de autorități în România;
- 8,5% dintre români cred că violența domestică este întâlnită doar în familiile sărace, iar 15,3% că este întâlnită doar la oamenii needucați.

Pe baza puținelor date care există la nivelul României am reușit să realizăm un portret al victimei, femeie vârstnică, dar și a caracteristicilor pe care le are agresorul ei.

Figura nr. 2: Profilul victimei - femeie vârstnică

Femeia vârstnică victimă a violenței este văduvă, de vârstă înaintată (peste 75 de ani), are maxim studii medii, locuiește în mediul rural, unde este supusă cel mai des la forme de violență psihologică în propria casă.

Figura nr. 3: Profilul abuzatorului

Caracteristicile ale abuzatorului, care de cele mai multe ori este de sex masculin, sunt: neangajarea în câmpul muncii și deținerea unui nivel redus de venituri, consumul exagerat de alcool, nivelul scăzut de studii. Totodată, traiul în comun cu abuzatorul (în afara faptului că acesta este în cele mai multe cazuri fiul sau soțul victimei) devine un obstacol în plus în fața posibilității de a-l denunța.

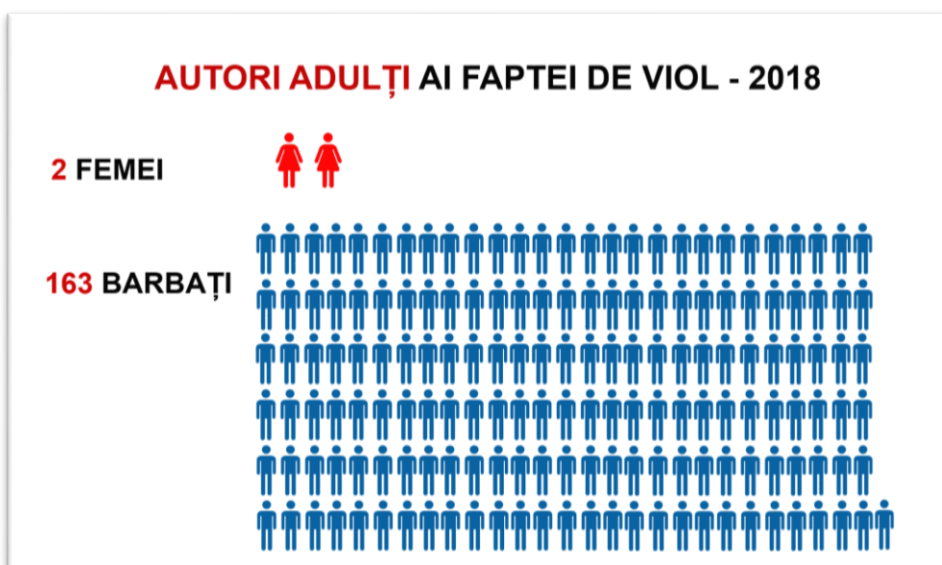
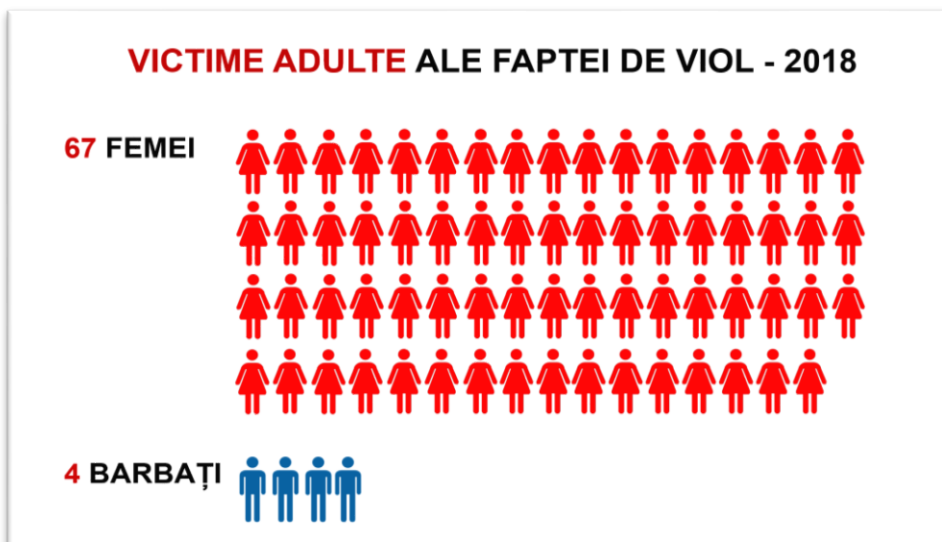
2.7.1. Statistici ale Poliției Române privind faptele de violență

Legea nr. 217 din 2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice în vigoare din iulie 2018 introduce în legislația românească ordinul de protecție provizorie pentru victimele violenței domestice. Pentru a fi operațional a fost necesar un ordin al Ministrului Afacerilor Interne publicat în 28 decembrie 2018 în Monitorul Oficial, Partea I nr. 1110 care clarifică procedura de aplicare.

Este extrem de important să ne reamintim care este contextul în care apare acest ordin de protecție provizorie și de ce este atât de necesar să fie aplicat rapid, corect și în egală măsură în mediul rural și în mediul urban. Cifrele ne dau o imagine asupra dimensiunilor fenomenului la începutul anul 2019 după 8 ani de monitorizare și advocacy.

Pentru următoarea analiză am folosit prelucrări proprii după statisticile din anul 2018 referitoare la violență realizate de IGPR și datele referitoare la statistici despre ordinul de protecție provizoriu pentru perioada ianuarie-iunie 2019.

Figura nr. 4: Statistici privind faptele de violență comise în anul 2018

21.840 DE VICTIME ADULTE ALE VIOLENȚEI - 2018

81% FEMEI

19% BARBAȚI

22.700 DE AGRESORI ADULȚI CARE AU COMIS ACTE DE VIOLENȚĂ - 2018

8% FEMEI AGRESOARE

92% BARBAȚI AGRESORI

23.001 DE VICTIME ADULTE ALE VIOLENȚEI - 2018

47% INFRAȚIUNI COMISE ÎN MEDIUL URBAN

53% INFRAȚIUNI COMISE ÎN MEDIUL RURAL

23.001 DE VICTIME ADULTE ALE VIOLENȚEI - 2018

81% INFRAȚIUNI COMISE LA DOMICILIU

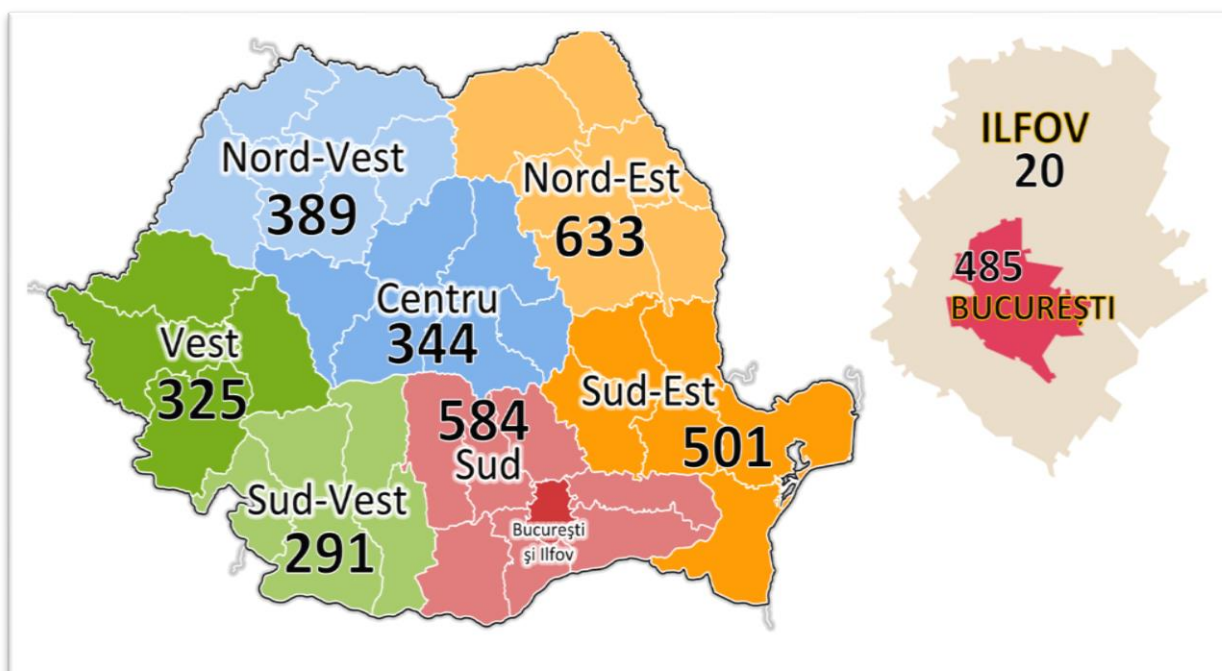
9% INFRAȚIUNI COMISE ÎN SPAȚIUL PUBLIC

Sursa: prelucrare CNPV după baza de date IGPR

Din analiza datelor statistice furnizate de către IGPR putem concluziona că cele mai multe acte de violență sunt săvârșite la domiciliu de către persoanele de sex masculin asupra celor de sex feminin, cu preponderență în mediul rural.

În ceea ce privește distribuția ordinelor de protecție provizorii emise de către IGPR în primele șase luni ale anului 2019 putem observa că cele mai multe au fost în zona de dezvoltare Nord-Est, urmată de Sud, Sud-Est și București.

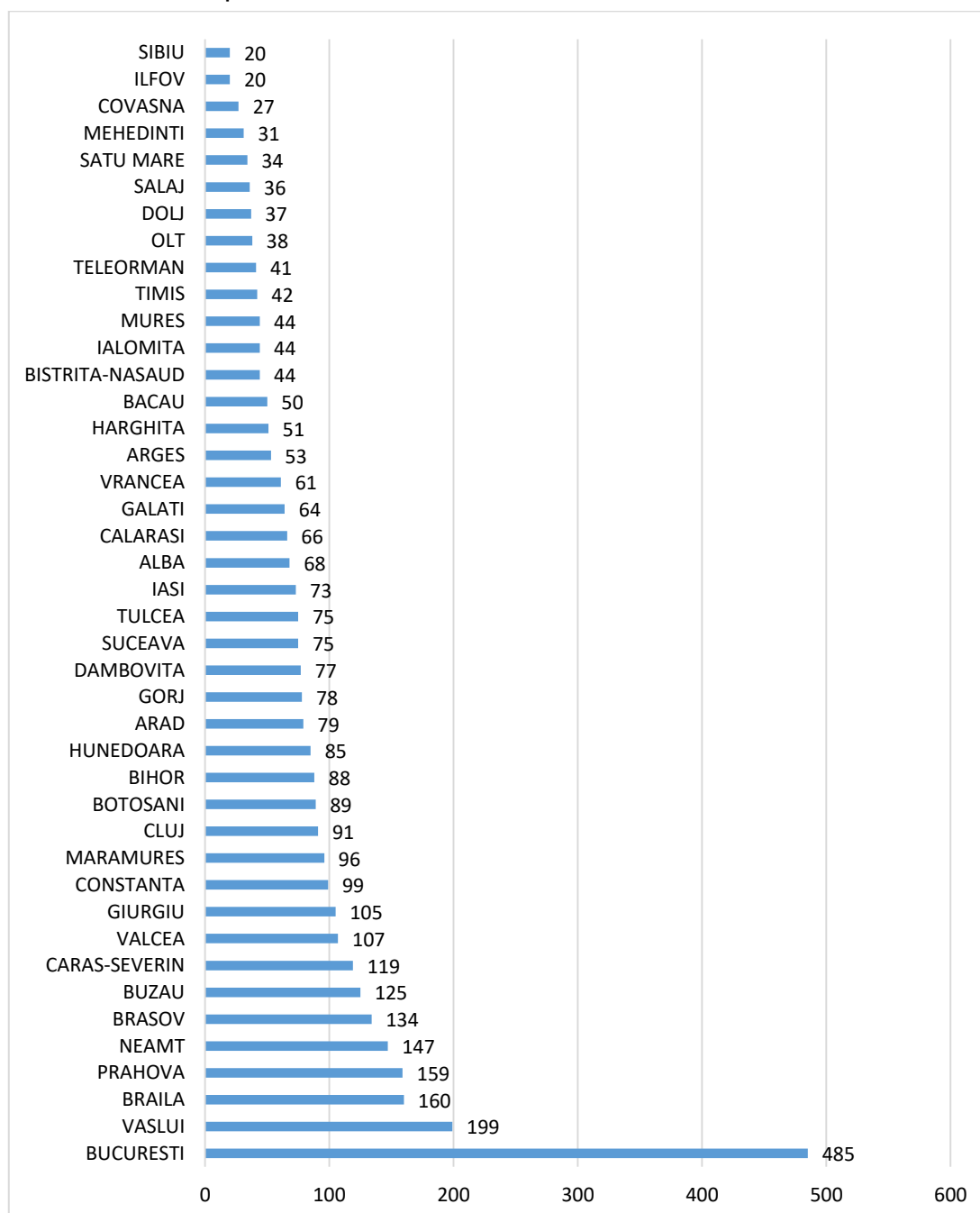
Figura nr. 5: Distribuția pe regiuni de dezvoltare a ordinelor de protecție provizorii emise de către IGPR (ianuarie-iunie 2019)

Sursa: prelucrare CNPV după baza de date IGPR

Considerăm că numărul ordinelor de protecție provizorii emise de către IGPR este influențat de factori precum: distribuția teritorială a secțiilor de poliție (în mediul rural sunt mai puține și mai răspândite), gradul de educație al victimelor care cer emiterea lor, modul în care este privită violența în societatea din care face parte victima și gradul de dezvoltare economică a acesteia.

Figura nr. 6: Distribuția pe județe a ordinelor de protecție provizorii emise de către IGPR, în perioada ianuarie-iunie 2019

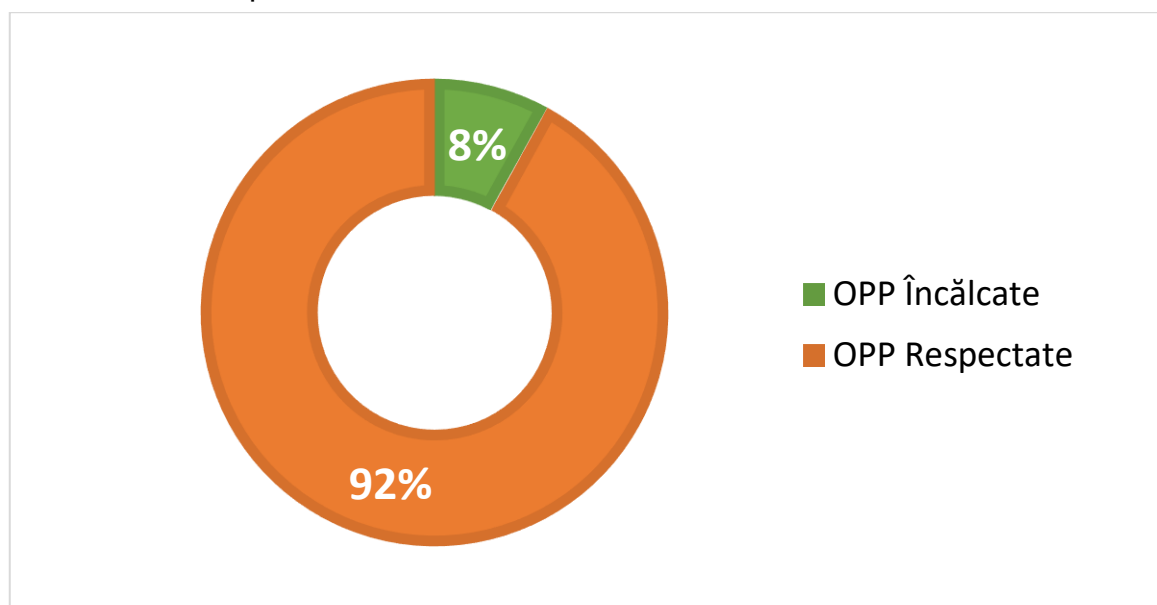

Sursa: prelucrare CNPV după baza de date IGPR

În figura nr. 6 de mai jos putem observa că în top 5 județe cu cele mai numeroase ordinelor de protecție provizorii emise de către IGPR, în perioada ianuarie-iunie 2019, sunt București, Vaslui, Brăila, Prahova și Neamț. Așa cum am explicat și mai sus considerăm că situația din București este una atipică, iar numărul mare de ordine de protecție provizorii emise se datorează densității crescute a distribuției secțiilor de poliție, gradului ridicat de educație al victimelor care cer emiterea lor, nivelului ridicat de venituri (implicit a independenței financiare față de victimă) și faptul societatea din care face parte victima are o atitudine intolerantă față de violență.

Iar județele în care s-au emis cele mai puține ordine de protecție provizorii sunt: Sibiu, Ilfov, Covasna, Mehedinți și Satu Mare, situația nu poate fi interpretată neapărat ca o incidență mai mică de cazuri de violență sau ca o preocupare mai mare a instituțiilor pentru rezolvarea cazurilor. Printre motivele care stau la baza emiterii numărului redus de ordine de protecție provizorii putând fi infrastructura rutieră redusă, disparitatea secțiilor de poliție, implicarea redusă a autorităților locale în combaterea fenomenului de violență sau atitudinea tolerantă a comunității referitoare la fenomenul violenței care vede abuzul ca o parte normală a vieții de zi cu zi.

Figura nr. 7: Proportia ordinelor de protecție provizorii respectate de către abuzatori, în perioada ianuarie-iunie 2019

Sursa: prelucrare CNPV după baza de date IGPR

Din datele statistice furnizate de către IGPR a rezultat că abuzatorii au respectat ordinele de protecție provizorii într-o proporție de 92% dintre cazurile în care au fost emise.

Respectarea ordinelor de protecție provizorii într-o proporție așa mare se poate explica prin faptul că acestea au o durată redusă (5 zile), iar acest fapt face ca abuzatorul să se reușească să se abțină de la încălcarea lor pentru ca mai târziu să revină la producerea de acte de violență asupra victimei sale.

Toate aceste date statistice susțin faptul că în contextul evoluțiilor demografice, dar nu numai, nevoia de a se aborda problema rețelilor tratamente aplicate persoanelor vârstnice devine din ce în ce mai urgentă. Aceasta pentru că rețelele tratamente aplicate acestora constituie o temă neglijată, încă minimalizată și trecută sub tăcere. În aceste condiții, fenomenul este unul prea puțin analizat și baza de date de până acum este insuficientă și aproximativă.

Complexitatea fenomenului de violență și abuz impune evaluarea complexă a situației femeilor vârstnice ca grup social. Astfel, constatăm că lipsa studiilor empirice directe în domeniu la nivel național, și internațional, până în prezent și nevoia de abordare a fenomenului abuzului față de femeile vârstnice ca problemă socială complexă; necesitatea estimării prevalenței cazurilor de abuz, violență și discriminare față de acestea în țara noastră și explicarea cauzelor acestora; nevoia de configurare a politicilor de protecție și îngrijire socială, precum și securitate personală, și ajustarea acestora la provocările procesului de îmbătrânire a populației.

Dat fiind impactul semnificativ al violenței împotriva femeilor, factorii de decizie și practicienii din multe state membre ale UE sunt încă obligați să se lupte cu lipsa datelor cuprinzătoare privind amploarea și natura acestei probleme. Întrucât majoritatea femeilor nu raportează actele de violență și nu se simt încurajate să facă acest lucru de niște sisteme pe care adesea le consideră indiferente, datele oficiale ale sistemului judiciar penal nu pot înregistra decât puținele cazuri care sunt raportate. Drept urmare, reacțiile practice și la nivel de politici care urmăresc combaterea violenței împotriva femeilor nu sunt întotdeauna susținute de dovezi solide. Deși unele state membre ale UE și instituții de cercetare au desfășurat anchete și alte cercetări privind violența împotriva femeilor, în acest domeniu persistă o lipsă de date cuprinzătoare și comparabile la nivelul întregii UE, spre deosebire de alte domenii, ca de exemplu ocuparea forței de muncă, în care o serie de state membre colectează date în funcție de gen.

În concluzie, organizațiile interguvernamentale și societatea civilă solicită de mulți ani date solide și cuprinzătoare privind violența împotriva femeilor vârstnice, pentru a formula politici și căi de acțiune care să combată această încălcare a drepturilor fundamentale.

Concluzii și propuneri

Violența și abuzul asupra femeile vârstnice este o realitate cu care profesioniștii din prima linie, cum sunt asistenții sociali, psihologii, personalul medical, se confruntă în mod frecvent. Având în vedere acest lucru, importanța de a avea profesioniști bine pregătiți și eficienți devine evidentă. Însă aceștia au nevoie și de suportul autorităților abilitate în domeniu ca să le ușureze munca.

Specialiștii din domeniul social subliniază, în primul rând, necesitatea de a consolida cunoștințele tuturor profesioniștilor care lucrează cu persoanele în vârstă, pentru a le permite să recunoască abuzul, să știe să prevină, să intervină, dar să se concentreze în mod special asupra specificității femeilor vârstnice abuzate (învățând cum să distingă nevoile specifice ale acestora, cum să se ocupe de probleme cum ar fi tulburările cognitive sau non-autosuficiente sau situații practice precum cele când abuzul are loc într-un context familial).

Această necesitate pentru educație profesională este percepută ca fiind continuă și pentru toți profesioniștii relevanți, precum și pentru societate sau pentru comunitate în ansamblu, prin creșterea activităților de sensibilizare, astfel încât oricine să știe cum să recunoască abuzul și cum să raporteze astfel de incidente.

Având în vedere cele prezentate mai sus, am elaborat o serie de propuneri cu scopul de a contribui la o mai bună gestionare a fenomenului numit *abuz asupra femeilor vârstnice*.

- **Promovarea atitudinii pozitive față de vârstnici**, definindu-i ca parte activă a populației care concentrează o proporție semnificativă a potențialului socio-economic și cultural;
- **Promovarea valorilor familiale și a solidarității dintre generații** prin intermediul mass-mediei, școlilor, organizațiilor non-guvernamentale, bisericilor și altor actori sociali;
- **Creșterea gradului de informare a vârstnicilor cu privire la drepturile lor**, sporirea gradului de protecție și asistență juridică a acestora;
- **Violența împotriva femeilor vârstnice** este un fenomen social existent, însă evident este și că este un **fenomen foarte dificil de a fi raportat/sesizat**. Acest lucru nu se datorează doar lipsei de cunoștințe sau de instrumente în serviciile sociale care

interacționează cu vârstnicii, ci și convingerilor și stereotipurilor societății despre violență care împiedică victimele să solicite ajutor sau să-i reclame pe cei care comit aceste abuzuri. Violența și abuzul asupra femeilor în vârstă sunt destul de greu de demonstrat, datorită factorilor care pot apărea în întregul proces respectiv, aspecte precum vârsta, starea de sănătate și mai ales afecțiunile mentale ale victimei, motivația agresorului, statutul social și financiar, serviciile sociale și medicale existente sau inexistente, rezistența la violență sau abuzuri.

- **Înființarea de servicii sociale de tip centre de zi sau respiro/criză** pentru relaxarea membrilor familiei care îngrijesc femeile vârstnice suferinde de demențe sau diverse dizabilități fizice. Aceștia se pot destinde și astfel se micșorează riscul de abuz asupra femeilor vârstnice aflate în grijă. De fapt aceste centre sunt binevenite pentru oricine are în grijă o persoană vârstnică dependentă.
- Participanții la grupurile de lucru au identificat următorii **profesioniști și instituții care intervin în cazuri de abuz/violență asupra femeilor vârstnice**, în funcție de gravitatea și complexitatea cazului: serviciul social municipal sau biroul regional de protecție (prin asistenții sociali, psihologi, inspector specializați, mediatori sociali, îngrijitori la domiciliu), poliția, sistemul de sănătate (medicii de familie, specialiștii care oferă servicii de îngrijire la domiciliu, asistenții medicali, medici/medici legiști), procurori /avocați/judecători. De asemenea, în funcție de convingerile religioase ale individului, preoții sau personalul clerical pot, de asemenea, să joace un rol în lanțul de intervenție, oferind sfaturi victimei, familiei sau agresorului să facă ceea ce trebuie, sau pot să ofere consiliere și sprijin în scopul reabilitării.
- **Necesitatea urmăririi cazului (după intervenție).** Sprijinul pentru cei afectați și măsurile preventive împotriva violenței nu ar trebui să se încheie cu raportul cazului și cu intervenția altor profesioniști. Profesioniștii implicați în gestionarea cazurilor victimelor femei în vârstă ar putea fi implicați în continuarea menținerii contactului și urmărirea cazurilor. Această măsură de urmărire s-a dovedit a fi valoroasă și eficientă deoarece construiește încredere între victime și profesioniști și, pe de altă parte, este importantă și pentru agresori, deoarece observă că există încă o atenție publică pentru familia lor, astfel încât ei nu pot pur și simplu să se întoarcă la comportamentul lor violent sau abuziv anterior.
- **Existența unei rețele de intervenție în cadrul comunității**, care să includă nu numai instituțiile și ONG-urile care oferă servicii în aceste domenii, ci și în alte domenii mai

generale - cum ar fi autoritățile de pensii, cluburile pentru seniori, liniile telefonice de asistență pentru persoanele în vârstă, alte organisme publice sau private care reprezintă persoanele în vârstă, ONGurile care furnizează alimente sau alte bunuri, grupuri de voluntari comunitari organizate pentru a ajuta persoanele în vârstă etc. De asemenea, aspectul prevenirii trebuie luat în serios în fiecare comunitate, știind că prevenția este mult mai eficientă și mai ieftină decât intervenția. Campaniile de comunicare/conștientizare pot fi un de real ajutor nu numai pentru a învăța cum să se recunoască cazurile de abuz/violență, dar și ce trebuie făcut pentru a obține protecție și a limita abuzul. Și aici, se poate menționa importanța mijloacelor media / presei în raportarea și promovarea mesajelor proactive.

- **Programele de formare** trebuie să conducă la îmbunătățirea și aprofundarea cunoștințelor, abilităților și capacității emoționale necesare pentru a înțelege și a oferi sprijin victimelor abuzului/violenței. Această nevoie a fost percepută ca fiind atât de importantă, încât unii dintre participanți au sugerat că ar trebui să fie un curs obligatoriu pentru toți profesioniștii care lucrează în domeniul prevenirii violenței/abuzului și intervenției.
- Punerea accentului pe **prevenție**, mai degrabă decât pe intervenție; cu toate acestea, intervenția trebuie susținută și reglementată în mod clar, iar măsurile anti-discriminare pentru femeile vârstnice să fie impuse în toate domeniile sociale și politice.
- Creșterea permanentă a nivelului de conștientizare prin **campanii media eficiente**, care să implice mijloacele de comunicare în masă și care să fie promovată și susținută de organismele de stat. Politicile vor pune un accent deosebit pe creșterea gradului de conștientizare a publicului larg prin adoptarea unei abordări pro-active: în loc să aștepte ca victimele să contacteze profesioniștii, aceștia din urmă vor concepe broșuri sau vor oferi sprijin prin apel telefonic, având în vedere că victimelor violenței domestice le este uneori teamă sau sunt prea deprimare pentru a căuta ajutor. De asemenea, prin campanii de sensibilizare a opiniei publice, populația generală poate fi educată, iar publicul poate învăța ce este acceptabil sau nu în relațiile lor publice sau private, știindu-se că, uneori, astfel de comportamente sunt considerate "normale" sau că victimele nu raportează/ sesizează astfel de cazuri pentru a evita stigmatizarea.

Publicul larg trebuie să aibă acces la informații despre abuz. Aceste informații pot fi diseminate prin broșuri, fluturași, afișe, anunțuri publice la posturile de televiziune și de radiodifuziune sau afișate în locuri vizibile cum ar fi spitalele, cabinetele medicilor de familie, institutul de medicină legală, cluburile sociale pentru persoanele în

vârstă/seniori, birourile publice de pensii, centrele de îngrijire pentru persoane în vârstă, dar și în secții de poliție sau chiar în școli, facultăți sau biserici.

- **Acordarea unei mai mari importanțe pregătirii obligatorii și periodice pentru toți profesioniștii care lucrează cu persoanele în vârstă**, precum și diseminarea unei culturi de zero toleranță față de discriminare, violență și abuz asupra persoanele vârstnice. Acest lucru ar trebui să înceapă prin intervențiile care vizează elevii din școli și să continue de-a lungul procesului de educație și de transformarea lor în profesioniști care activează în domeniul sănătății/medical sau asistenței sociale.

În concluzie, este esențial să se colaboreze cu alți specialiști din alte instituții sau domenii profesionale, ci și că abuzului asupra femeilor vârstnice ar trebui să i se acorde mai multă atenție din partea sistemului de asistență socială, a tuturor instituțiilor de stat sau private, precum și a factorilor de decizie politică.

Abuzul și violența asupra femeilor vârstnice este multifactorială și are nevoie de strategii individuale de intervenție a unei echipe multidisciplinare. De multe ori acest fenomen nu se limitează doar la o singură formă, de exemplu, violența fizică este adesea însoțită de abuz psihologic, iar abuzul financiar poate fi deseori însoțit de neglijare sau abuz fizic. De aceea colaborarea interinstituțională joacă un rol foarte important atât în identificarea victimelor violenței în diferite situații, cât și în procesul de intervenție.

În contextul îmbătrânirii rapide a populației, abuzul și violența asupra femeilor în vârstă generează mari îngrijorări privind faptul că frecvența, amploarea și complexitatea cazurilor de maltratare a acestora, de asemenea, poate să crească. La nivel global, Organizația Mondială a Sănătății estimează că incidența cazurilor de abuz asupra vârstnicilor va fi în creștere, întrucât multe țări au o populație care îmbătrânește rapid, nevoile căreia nu vor putea fi satisfăcute la nivel corespunzător din cauza resurselor limitate.

Bibliografie

1. Anthony EK, Lehning A, Austin MJ, Peck MD, *Assessing elder mistreatment: Instrument development and implications for adult protective services*, Journal of Gerontological Social Work, nr.52, pp 815-836, 2009;
2. Brozowski K, Hal D, *Elder abuse in a risk society*, Geriatrics Today, nr.6, pp 167-172, 2003;
3. *Ghidul practic pentru victimele violenței în familie*, realizat în cadrul proiectului "Dezvoltarea și consolidarea rețelei pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor" finanțat prin granturile SEE 2009-2014, în cadrul Fondului ONG în România, (disponibil online la data de 24.06.2019: <http://violentaimpotrivafemeilor.ro/ghid-practic-pentru-victimele-violentei-in-familie/>);
4. Ministerul Muncii, Jutiției și Protecției Sociale, *Strategia Națională de Prevenire și Combatere a Violenței în Familie* pentru perioada 2013 – 2018;
5. Corcea Nicolae, *Violența în familie asupra vârstnicilor: aspecte criminologice și juridico-penale*, Institutul național al justiției, nr.2 (33), pp 43-48, Chișinău, 2015;
6. O'Keeffe M, Doyle M, McCreadie C, Scholes S et al., *UK Study of Abuse and Neglect of Older People: Prevalence Study Report*, London: National Centre for Social Research, 2007;
7. Păunescu Constantin, *Agresivitatea și condiția umană*, Ed. Tehnică, București, 1994;
8. Perttu S., Kaselitz V., Ghid de intervenție în situații de violență domestică, suport de curs AFIV-ARTEMIS, 2006 (disponibil online la data de 24.06.2019: https://www.academia.edu/39237496/GHID_PRACTIC_PENTRU_VICTIMELE_VIOLEN%C8%9AEI_%C3%8EN_FAMILIE_CARE_SUNT_DREPTURILE_TALE_CE_PO%C8%9AI_FACE_CUI_TE_PO%C8%9AI_ADRESA);
9. Rădulescu Sorin, *Sociologia violenței intrafamiliale, victime și agresori în familie*, Ed. Luminalex, București, 2001;
10. Schechter S., Ganley A, *Addressing Intimate Partner Violence*, Guidebook realizat în cadrul proiectului DAPHNE 2005/6, 1995;
11. Vremiș Maria (Biroul Național de Statistică), *Profilul femeilor victime ale violenței*, Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women), Chișinău, 2016.

❖ **Resurse web:**

<http://fra.europa.eu>;

www.safeeuproject.eu;

<https://politiaromana.ro>;

<https://violentaimpotrivafemeilor.ro>.